

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
SOOME-UGRI OSAKOND

Marta Dolgošev

UUTISOTSIKKOJEN SUBJEKTIT

Bakalaureusetyö

Ohjaaja Tiina Nahkola

Tartto 2018

Sisällys

1. Johdanto.....	3
1.1 Aiheeseen liittyvät tutkimukset.....	4
1.2 Työn aineisto.....	4
2. Subjektin käyttö.....	6
2.2 Subjekti.....	6
2.3 Määrite.....	8
2.3.1 Adjektiivimäärite.....	9
2.3.2 Genetiivimäärite.....	10
2.3.3 Nimikemäärite.....	11
2.4 Yleisnimi ja erisnimi.....	12
2.5 Pronominit.....	12
3. Otsikointi.....	13
3.1 Sanomalehtien otsikot.....	13
3.2 Subjekti otsikossa.....	14
4. Subjektit sanomalehtien otsikoissa.....	16
4.1 Määritteettömät eris- ja yleisnimet.....	17
4.1.1 Määritteettömät erisnimet.....	18
4.1.2 Määritteettömät yleisnimet.....	21
4.2 Subjektit genetiivimääritteen kanssa.....	25
4.2.1 Erisnimet genetiivimääritteen kanssa.....	25
4.2.2 Ylesinimet genetiivimääritteen kanssa.....	26
4.3 Subjektit adjektiivimääritteen kanssa.....	29
4.3.1 Erisnimet adjektiivimääritteen kanssa.....	29
4.3.2 Yleisnimet adjektiivimääritteen kanssa.....	29
4.4 Erisnimet nimikemääritteen kanssa.....	31
4.5 Pronominit subjektina.....	33
4.6 Nollasubjektit otsikoissa.....	35
Yhteenveto.....	37
Lähteet.....	40
Subjektid uudiste pealkirjades. Resümee.....	42
Liite 1. Näyte työn aineistosta.....	44

1. Johdanto

Nykyisin julkaistaan ja luetaan aina enemmän uutisia sanomalehtien verkkosivustoilla. Sen vuoksi, että uutista lukisi mahdollisimman paljon ihmisiä, täytyy sillä olla myös kiinnostava otsikko. Niin onkin uutisotsikkojen lyhyt ja täsmällinen tyyli muuttunut. Aina enemmän voi nähdä moniosaisia ja pitkiä otsikkoja, jotka kuitenkin eivät aina kerro sisällöllisesti olennaisia asioita. Lukijoiden huomion uutiseen saavat usein otsikoissa esiintyvät nimet ja ammatit, jotka ovat kieliopillisesti subjektin roolissa ja otsikoissa tekijöinä. Tämän työn tavoitteena onkin tutkia viittaamista sanomalehtien otsikoissa subjektin roolissa oleviin tarkoitteisiin.

Vaikka käsitteellä *subjekti* on monta tarkoitusta, esimerkiksi kieliopillinen, psykologinen ja semanttinen subjekti eli tekijä, siis tässä työssä käsitellään subjektina ja analysoidaan vain kieliopillisia subjekteja. Kieliopillinen subjekti on nominatiivissa, sijaitsee normaalisti lauseessa verbin edessä ja kongruoi sen kanssa luvussa. (esim. Hakulinen ym. 1995: 163-164)

Työn teoriaosassa annetaan yleiskuva subjektista ja sen roolissa olevista lausekkeista. Subjektin roolissa esiintyvät otsikoissa erisnimet, yleisnimet ja pronominit. Selitetään myös substantiivilausekkeiden kanssa esiintyvien genetiivi-, adjektiivi- ja nimikemääritteiden käyttöä. Lisäksi kerrotaan lyhyesti sanomalehtien otsikoinnin periaatteita ja subjektin käytöstä otsikoissa.

Analyysiluvun tavoitteena on saada tietoa:

- millä keinolla referentteihin viitataan (substantiivilauseke, pronomini, ellipsi);
- millaisia määritteitä subjektina toimivissa substantiivilausekkeissa esiintyy (genetiivi-, adjektiivi- ja nimikemäärite).

1.1 Aiheeseen liittyvät tutkimukset

Aiemmin ovat sanomalehtien otsikoita tutkineet esimerkiksi Heidi Gröhn ja Sini Leppänen. Gröhnin pro-gradu työssä käsiteltiin viittamista ihmisiin iltapäivälehden otsikoissa (2001). Ihmisiä kategorisoitiin heidän tehtävänsä mukaan ja tutkittiin, miten heitä on nimitetty ja luonnehdittu. Kuitenkaan ei ollut olennaista, millainen on otsikoissa esiintyvien ihmisten kielipillinen rooli. Sini Leppäsen pro-gradu tutkielma keskittyy verkkolehdistä esiintyviin klikkiotsikkoihin ja niiden kielellisiin piirteisiin (2014). Tutkielmassa annetaan kuva siitä, millä keinolla houkutellaan ihmisiä uutisia lukemaan. Sanomalehtien otsikoita on tutkinut myöskin Ralf Vahtera, jonka väitöskirja käsittelee suomen ja ruotsinkielisten sanomalehtien syntaktis-semanttisia otsikkorakenteita ja niiden välisiä eroja (2009).

Viittaamisesta on kirjoittanut esimerkiksi Outi Tiainen (1998). Aiheena on toistuva viittaaminen samaan referenttiin. Tutkimuksessa käsitellään viittausketjuja ja referentin kuljettamista niiden sisällä. Marja-Liisa Helasvuon ja Tuomas Huumon artikkeli *Mikä on subjekti?* (2010) keskittyy erityisesti subjektin rajatapauksiin, esimerkiksi partitiivisubjektiin, joita ei aina pidettä subjekteina. Myöskään tässä työssä partitiivisubjektit eivät ole analyysissa mukana. Auli Hakulinen ja Lea Laitinen (2008) ovat tutkineet anaforisia nollia. Tutkimuksessa annetaan yleiskuva subjektin asemassa olevista anaforisista nolista ja niiden käytöstä

1.2 Työn aineisto

Työn aineisto koostuu 99:sta YLE:n ja Helsingin Sanomien sivuilla julkaisusta sekä kotimaisten että ulkomaisten uutisten pääotsikosta. Otsikot on kerätty vuonna 2017 elokuusta joulukuun loppuun. Aineistoon valitsemisen pääkriteeri oli otsikossa olemassa oleva subjekti. Yhdeltä kuukaudelta kerättyjen otsikoiden aikaväli on noin 2-4 päivää, että mukaan ei sattuisi paljon saman otsikon variaatioita.

Aineistoon on otettu mukaan yhdeltä kuukaudelta kymmenen ulkomaisten ja kymmenen kotimaisten uutisten otsikkoa. YLE:n kotimaisten uutisten otsikot ovat elokuulta, lokakuulta ja joulukuulta, ulkomaisten uutisten otsikot syyskuulta ja marraskuulta. Helsingin Sanomien otsikot on kerätty päinvastoin: kotimaiset syyskuulta ja marraskuulta, ulkomaiset elokuulta, lokakuulta ja joulukuulta.

Vaikka otsikoita on kaikkiaan 99, subjektien määrä aineistossa on isompi. Koska useat otsikot ovat pitkiä ja moniosaisia, usein on käytetty otsikossa myös monta subjektia. Eksplisiittisiä subjekteja on aineistossa 146, mutta subjektin ellipsien kanssa on subjektien määrä 171.

Aineistossa on esitetty koko subjektin sisältävä otsikko (ks. Liite 1). Jokaisella otsikolla on myös oma koodi, jossa on lyhenne julkaisun nimestä (HS, YLE), uutisen tyypistä (K=kotimainen, U=ulkomainen) ja kerätyn otsikon päivämäärä, esimerkiksi HS_U_22_12. Työssä käytettyihin esimerkkeihin viitataan juuri niillä koodeilla. Jos esimerkillä ei ole tällaista koodia tai viitettä johonkin lähteeseen, on se itse keksitty. Lisäksi aineistossa on olemassa uutisen URL.

2. Subjektin käyttö

Tässä luvussa annetaan yleiskuva subjektista, sen kanssa esiintyvistä määritteistä ja tyypillisistä subjektin asemassa olevista lausekkeista.

2.2 Subjekti

Subjekti on yksi nominaalisista lauseenjäsenistä sekä verbin ensisijainen täydennys (Iso Suomen kielioppi: §907, §908)¹. Se määrää myös verbin persoonan ja luvun (ISK: §866). Neutraalissa sanajärjestyksessä subjekti sijaitsee verbin edessä ja toimii lauseen teemana (ISK: §908). Subjekti on tyypillisesti substantiivilauseke, joka koostuu täysin leksikaalisesta lausekkeesta (esimerkki 1) tai pronominista (esimerkki 2) (§911), mutta mahdolliset vaihtoehdot subjektin roolissa ovat myös infiniittinen lauseke tai lause (esimerkki 3) (§866).

(1) **Kielitoimisto** lopettaa perinteisen Kielikello-lehden (YLE_K_20_12)

(2) Vaasalaisnainen kerää rahaa pyörätuoliin joutuneen Turun puukotuksen auttajan hyväksi – "**Hän** sanoo itse, ettei ole mikään sankari, mutta siitä huolimatta **hän** on sellainen" (YLE_K_27_12)

(3) Klaus Ristola seisoi kahden metrin päässä veitsimiehestä ja tämän uhrista – "Kuvottavinta oli, **että nuori nainen otti selfien ruumiin kanssa**" (YLE_K_27_8)

Puhuttaessa subjektista täytyy ottaa huomioon, että kieliopillisen subjektin lisäksi subjektilla on muitakin tarkoituksia, kuten esimerkiksi psykologinen subjekti ja tekijä. Kaikki nämä subjektit voivat usein myös langeta yhteen, mutta sitä ei aina tapahdu, koska kaikissa lausekonstruktioissa se ei ole mahdollista. (Hakulinen ym. 1995: 158) Erityyppiset subjektit lankeavat yhteen tyypillisesti monikäyttöisissä lausetyypeissä, eli transitiivi-, intransitiivi- ja kopulalauseessa (ISK: §891).

1

Kieliopilliselle subjektille ovat ominaisia monenlaiset kriteerit (esimerkki 4). Esimerkiksi kieliopillinen subjekti on yleisesti nominatiivissa, finiittiverbi kongruoi sen kanssa luvussa sekä sijassa ja tavallisessa sanajärjestyksessä se sijaitsee lauseessa verbin edessä. esisijalla (Hakulinen ym. 1995: 163 – 164). Psykologinen subjekti eli teema on osa lauseen informaatorakenteesta (esimerkki 5). Teema sijaitsee lauseessa alkukentällä ja esittää tiedettävissä olevaa tietoa (ISK: §1370). Semanttisesti on subjekti agentin eli tekijän roolissa (esimerkki 6). Yleisesti subjektilla on elollisia ominaisuuksia, esimerkiksi sillä voi olla tunteet, aistimuksia ja tajunnallisuus. (2004: §912) Tässä työssä tutkitaan kuitenkin vain viittaamista kieliopilliseen subjektiin.

(4) **Mies** ajoi tieltä yli neljän promillen humalassa Rantasalmella (HS_K_5_11)

(5) **Minulla** on ongelmia.

(6) **Äiti** laittaa ruokaa.

Tyypillisesti kieliopillisen subjektin sijamuoto on nominatiivi ja sellaista subjektia nimitetään perussubjektiksi. Mahdolliset ovat vielä genetiivisubjekti, jota käytetään sekä infiniittisissä rakenteissa että nessesiivirakenteissa ja partitiivisubjekti eli eksistentiaalilauseen subjekti. (ISK: §910)

Nessesiivirakenteessa subjekti on tavallisesti aina genetiivissä (esimerkki 7), vaikka tietyissä tilanteissa ovat mahdollisia sijamuotoja myös partitiivi ja nominatiivi. Lisäksi genetiivisubjekti toimii myös infiniittisen rakenteen subjektina. Kummassakin tyypissä se on lähellä perussubjektia. (ISK: §910, §920)

(7) **Äidin** pitää siivota.

Partitiivisubjekti esiintyy usein intransitiivisten verbien kanssa (esimerkki 8). Sitä käytetään tyypillisesti eksistentiaalilauseissa ja kiellon ilmaisun vuoksi. (ISK: §918) Eksistentiaalilauseessa oleva partitiivisubjekti eroaa perussubjektista myös sen takia, ettei partitiivisubjekti kongruoi verbin kanssa (§923). Partitiivisubjekti yleisesti viittaa joukkoon, jonka koko määrästä ei ole tietoa (§916). Partitiivisubjektin subjektisuudesta ei olla aina samaa mieltä, esimerkiksi Helasvuon ja Huumon (2010) mukaan se ei ole samassa mielessä subjekti kuin perussubjekti ja voisi olla erilainen lauseenjäsen.

(8) Kadulla on **ihmisiä**.

Vaikka subjekti on verbin ensisijainen täydennys, sitä ei aina esiinny lauseissa. Subjekti voi jäädä pois, jos verbin valenssi ei sitä vaadi (esimerkki 9). Koska subjektit eivät aina ole eksplisiittisiä, otetaan työssä huomioon myös implisiittiset tapaukset. Sellaisia tapauksia ovat esimerkiksi subjektin ellipsi, persoonapronominin poisjätto ja nollapersoonaa (Vilkuna 2000: 130). Subjektin ellipsi (esimerkki 10) on tilanne, jossa peräkkäisissä lauseissa on sama subjekti ja sen takia sitä ei ilmaista toista kertaa (Vilkuna 2000: 130). Yhdyslauseissa voi subjektina toimiva ellipsi olla toisen sivulauseen partitiiviobjekti (esimerkki 11). Tapauksia, joissa pronomini on jätetty pois (esimerkki 12) ei pidetäkään selvästi ellipsinä, vaikka subjektia lauseessa ei esiinny. Sellaiset tapaukset ovat tyypillisiä 1. ja 2. persoonalle, mutta kuitenkin mahdollisia myös 3. persoonassa. (Vilkuna 2000: 130-132) Nollapersoonalauseille (esimerkki 13) on luonteenomaista, että subjektia ei esiinny ja verbi on yksikön kolmannessa persoonassa. Nollapersoonalla voi ilmaista ketä tahansa koskevaa tietoa. (ISK: §1348) Tässä työssä tutkitaan nollasubjektina vain subjektin ellipsejä, koska ne viittaavat konkreettisesti johonkin referenttiin.

(9) Ulkona sataa vettä.

(10) **Poika** söi leipää ja_joi teetä.

(11) Näin ikkunasta naapureita ja hetken päästä_olivat jo oveni takana.

(12) Illalla menen kävelemään.

(13) Myöhemmin **0** voi mennä kauppaan.

2.3 Määrite

Määrite on lauseenjäsen, jota käytetään yleisesti substantiivilausekkeessa edussanan laajenuksena. Määritteen tehtävä on antaa edussanasta lisätietoa. (ISK: §439) Määritteitä voi esiintyä substantiivilausekkeessa sekä edussanan edessä (esimerkki 14) että jäljessä (esimerkki 15), etumääritteet ovat kuitenkin yleisempiä. (Vilkuna, 2000: 180) Myös tässä työssä analysoidaan vain etumääritteiden käyttöä.

Lauseessa etumääritteet jakautuvat sekä kuvailukentälle että tarkennekentälle, jotka molemmat sijaitsevat lauseessa edussanan edellä (Hakulinen ym. 1995: 113). Tarkennekentällä ovat tarkenteet eli pronominit ja kvanttorit, kuvailukentällä adjektiivit ja partisiipit. (Vilkuna, 2000: 182)

(14) Nigeriassa **teini-ikäinen** itsemurhapommittaja on tappanut kymmeniä ihmisiä moskeijassa (YLE_U_18_11)

(15) Britannian prinssi Philip, **96**, jää nyt eläkkeelle – hoiti kuninkaallisena yli 22 000 julkista edustustehtävää (HS_U_1_8)

Seuraavaksi käsitellään erilaisia määritetyyppejä, joita ovat adjektiivi-, genetiivi- ja nimikemäärite.

2.3.1 Adjektiivimäärite

Adjektiivimäärite on substantiivilausekkeessa etumääritteenä ja se kongruoi edussanan kanssa sijassa ja luvussa (esimerkki 16).

(16) Mies asuu **isossa** kaupungissa.

Substantiivisen edussanan määritteet voi semanttisen eron mukaan jakaa restriktiivisiksi ja epärestriktiivisiksi. Restriktiiviset eli rajoittavat määritteet tekevät edussanan mahdollisten ominaisuuksien määrän pienemmäksi (esimerkki 17). Epärestriktiivisiä eli selittäviä määritteitä käytetään usein juuri erisnimien kanssa, koska rajoittavien määritteiden käyttö ei ole mahdollista, jos substantiivilauseke on definiittinen (esimerkki 18). Tavallista on sellaisten rakenteiden käyttö juuri sanomalehtiteksteissä, koska epärestriktiivisillä määriteillä saa taustatietoa siirtää lyhemmassä muodossa. Restriktiivisillä määriteillä ilmaistaan tavallisesti yleistietoa. (Vilkuna, 2000: 184 – 185) Restriktiivisten ja epärestriktiivisten määritteiden välillä ei ole selvää rajaa, koska esimerkiksi riippuen kontekstista voi sama adjektiivi sopia kumpaankin kategoriaan (ISK: §565).

(17) Työoikeuden professori: **Seksuaalinen häirintä** työpaikoilla on yllättävän yleistä – huorittelua, tuijottelua ja jopa raiskaus (YLE_K_27_10)

(18) **Kuusivuotias Pyry** valmistautuu ensimmäiseen koulupäivän (Vilkuna 2000: 185)

2.3.2 Genetiivimäärite

Genetiivimäärite on substantiivilausekkeessa genetiivissä oleva etumäärite, joka voi sijaita ennen kuvailukenttää (esimerkki 18) tai sen jälkeen (esimerkki 19). Tarkennekentän jälkeiset genetiivimääritteet ovat kuitenkin yleisempiä. Tarkennekentän jälkeen esiintyviä genetiivimääritteitä nimitetään ulkoiseksi ja kuvailukentän jälkeen olevia sisäiseksi genetiiviksi. Ulkoisille genetiiveille on ominaista myös määräisyys, mikä tulee esiin erityisesti esimerkiksi persoonapronominin kanssa. Sisäinen genetiivi on usein käytössä vakiintuneissa ilmauksissa. (Vilkuna, 2000: 189-191)

(18) **Hänen** ensimmäinen työpäivänsä sujui hyvin.

(19) Tässä sijaitsee vanha ja tunnettu **Tarton** yliopisto.

Päinvastoin kuin adjektiivimäärite, genetiivimäärite ei ole edussanan kanssa yleisesti kongruoiva. Kongruenssin ilmiönä voi nähdä vain persoonapronominin ja sille vastaavan omistusliitteen käyttöä edussanan lopussa. Genetiivimääritteen päätehtävä on näyttää omistajaa, vaikka välillä voi omistussuhde olla vain analysoiva. (Vilkuna, 2000: 189-191)

Genetiivimääritteitä voi jakaa subjekti-, objekti- ja possessiivisiksi genetiiveiksi (ISK: § 573). Possessiivinen genetiivi näyttää omistussuhteita. Jos genetiivimäärite merkitsee elollista objektia, esiintyy määritteen ja edussanan välissä yleisesti omistussuhde (esimerkki 18 edellä). Tapauksessa, jossa genetiivimääritteen asemassa on eloton objekti, ilmaistaan kuuluvuutta tai liittyvyyttä (esimerkki 19 edellä). (ISK: § 574) Objektigenetiivi on genetiivimäärite, joka vastaa transitiivisen lauseen verbin objektia. Tällöin määritteenä on jotain tekoon liittyvää, esimerkiksi tekijän, teon tuloksen tai tekopaikan nimi (esimerkki 20). (ISK: § 575) Subjektigenetiivi viittaa myös esimerkiksi tekijän tai tekopaikan nimeen, mutta sellaiset genetiivimääritteet tehdään intransitiivisen verbin subjektista (esimerkki 21). (ISK: § 576)

(20) **Tekolihan kehittäjät** etsivät kilpaa reseptejä, jotka vetoaisivat lihansyöjien kovaan ytimeen – Piilaaksossa kehitettiin ”verta vuotava” kasvispihvi, ja nyt **se** tähtää hampurilaisten Teslaksi (HS_U_31_12)

(21) **Miehen muutto** ulkomaille oli yllättävä.

2.3.3 Nimikemäärite

Substantiivilausekkeissa esiintyy myös nominatiivimuodossa taipumattomia etumääritteitä, joita käytetään juuri erisnimien kanssa. Siinä roolissa ovat usein ammattit ja arvonimet, joita Vilkuna (2000: 187) nimittää tittelisanoiksi (esimerkki 22). Lisäksi voi nimikemääritteitä käyttää myös erilaisten instituutioiden ja yhtiöiden nimien kanssa (ISK: § 599).

Taipumaton nimikemäärite ja sen edussana muodostavat yhdessä substantiivilausekkeen. Lisäksi nimikkeellä itsellään voi olla myös sekä adjektiivittä genetiivimääritteitä (esimerkki 23). Jos tittelisanan kanssa on käytetty etumääritteitä, voi se kongruoida myös edussanan asemassa olevan erisnimen kanssa (esimerkki 24). Sellaisessa tapauksessa muodostuu appositiosuhde ja sen lausekkeet eivät määritä toisiaan. (ISK: § 600, § 601) Koska tässä työssään tutkitaan subjekteja, jotka ovat yleisesti nominatiivissa, appositiosuhteita ei tule suoraan esiin.

(22) **Ministeri Niinistö** polkaisi pikavauhtia käyntiin selvityksen kodinturvajoukkojen perustamisesta – puolustusvoimilta nihkeä vastaanotto (HS_K_29_9)

(23) Asianajaja: **Katalonian syrjäytetty aluejohtaja Puigdemont** ei aio palata Espanjaan (YLE_U_1_11)

(24) **Äidin ystävällä Annalla** on kolme lasta.

2.4 Yleisnimi ja erisnimi

Ihmisten ja asioiden nimittämiseksi käytetään tyypillisesti yleis- ja erisnimiä. Yleisnimillä merkitään elollisten ja elottomien asioiden lajija (esimerkki 25). Erisnimet ovat sanat, joilla saa henkilöitä tai asioita identifioida (esimerkki 26). Sen kirjoittamiseksi käytetään tavallisesti isoa alkukirjainta. Erisnimi eroaa yleisnimestä myös sen kannalta, että on definiittinen ja kertoo vain kantajan nimen. (ISK: § 553)

(25) **Nainen** hukkui jokeen Toholammilla (YLE_K_30_12)

(26) **Eeva-Liisa Jyrkkä** saa kuntoutuksen ja hoidon kotonaan: "Nyt vain polvi ehjäksi ja pois pyörätuolista" (YLE_K_10_12)

2.5 Pronominit

Erisnimien ja yleisnimien lisäksi voivat lauseessa subjektin asemassa olla myös pronominit. Pronominit ovat muodoltaan nomineja, mutta niillä ei ole nomineille tyypillistä kuvailevaa ja luokittavaa merkitystä. Pronominit jakautuvat moneen alaryhmään, joista tämän työn kannalta ovat olennaisimmat persoona- ja demonstratiivipronominit. Lisäksi voivat subjektin asemassa olla myös relatiivipronominit. (ISK: §713). Persoonapronomineilla viitataan ihmiseen, josta on puhetta. 1. ja 2. persoonan pronomineilla viitataan puhetilanteen osallistujiin, ne ovat deiktisiä ja niiden tarkoite vaihtuu puhuessa. 3. persoonan pronomien *hän* ja *he* tarkoitteet eivät vaihdu puhujan mukaan. (esimerkki 27). Demonstratiivipronomineja käytetään viittaukseen puhetilanteessa tai tekstissä esiintyviin tarkoitteisiin (esimerkki 28). Ne voivat viitata sekä ihmisiin että asioihin. (ISK: § 720) Sekä 3. persoonan pronomineja että demonstratiivipronomineja käytetään usein anaforisesti eli ne viittaavat jo kerran mainittuihin ja siis puhetilanteessa mukana oleviin asioihin tai henkilöihin.

(27) Kiinalainen poliisi Mao Weidong pystyy lankuttamaan yli kahdeksan tuntia putkeen – ja nyt **hän** kertoo, miten sen tekee (HS_U_25_12)

(28) Pariskunta katosi yli viikko sitten erämaahan Lapissa – Poliisi: ”Ei **tämä** hyvältä näytä” (HS_K_26_9)

3. Otsikointi

Tämän luvun tavoite on selittää sanomalehtien otsikoinnin periaatteita. Myös annetaan yleiskuva siitä, minkälainen on tekijän rooli otsikoissa.

3.1 Sanomalehtien otsikot

Sanomalehtien otsikoilla on perinteisesti monta perustehtävää. Esimerkiksi otsikko kiinnittää lukijan huomiota uutiseen ja antaa lukijalle tiedon jutun sisällöstä mahdollisimman lyhyellä ja täsmällisellä tavalla. Lisäksi otsikko näyttää uutisen tärkeyttä: tärkeämmän uutisen otsikko voi olla moniosainen ja pidempi (Handbook for Journalists...1990: 107-108).

Se, että nykyään sanomalehdet ilmestyvät paperiversion lisäksi myös digitaalisessa muodossa, on muuttanut sekä uutisia että niiden vastaanottoa (Helasvuo ym. 2014: 151). Siitä voi päätellä, että myös otsikoinnin periaatteet ovat osittain muuttuneet. STT:n sivustolla ilmestyneessä (STT) artikkelissa hyvästä otsikoinnista on mainittu, että nykyään voi verkossa julkaistu otsikko olla myös pidempi kuin aiemmin, että saataisiin enemmän lukijoiden huomiota (STT). Kotilaisen (1990: 71) mukaan otsikossa täytyy olla niin paljon tietoa jutun sisällöstä, että lukijan ei tarvitse edes lukea koko uutista ymmärtääkseen sisällön oikein. Sellainen näkökohta eroaa nykyaikaisissa digilehdissä käytettävistä klikkiotsikoista, joiden periaate on jättää jotain sisällöllisesti olennaista kertomatta, että saadaan lukijan huomio uutiseen (Leppänen 2016: 4).

3.2 Subjekti otsikossa

Pullerits on esittänyt ohjeet, joiden avulla voi kirjoittaa hyvän sanomalehtiotsikon. Yksi neuvo on, että otsikon pitää sisältää verbi, joka on sekä aktiivimuodossa että transitiivinen (Pullerits 1997: 57). Hänen kanssaan on samaa mieltä myös Kotilainen, joka pitää aktiivimuodon lisäksi tärkeänä, että käytettävät verbit olisivat „vankkoja”² (1990: 78). Sellaisten verbien käyttö edellyttää myös subjektin olemassaoloa otsikossa.

Uutistekstissä on tyypillisesti tekijänä se, joka sanoo tai tekee jotain, eli tavallisesti ihminen. Sanojan roolissa oleva henkilö on sisällön kannalta lähde (Bell 1991: 190) ja voi usein esiintyä subjektina. Myös Mihelson (2014: 32-33) selvittää maisterityössään, että yksi ihmistä uutista lukemaan houkutteleva asia on juuri otsikossa esiintyvä kaksoispisteellä eristetty lähde. On yleisesti kaksi syytä, miksi uutisteksteissä käytetään lähteinä henkilöitä. Toisaalta siksi, että sanoja on yleisesti tunnettu, vaikka viestillä ei välttämättä olekaan aina uutisarvoa. Toisaalta sen takia, että jostakin kysymyksestä on epäily ja halutaan luotettavan ihmisen kommentti. Usein käytetään lähteinä tieteilijöitä ja poliitikkoja (esimerkki 1). (Bell, 1991: 192 – 193) Tässä työssä kaksoispisteellä esitetyt lähteet on analysoitu myös subjekteiksi, koska voi olettaa, että niiden jälkeen esiintyy ellipsinä verbi.

(1) **Ruotsalaispoliitikko Mona Sahlin:** Eurooppalainen ministeri kähäköi yöllä hississä ja loukkaantui, kun tuli torjutuksi (HS_U_13_12)

Vaikka subjektin roolissa voi otsikoissa esiintyä myös elottomia asioita, on useimmissa tapauksissa subjektina elävä ihminen. Bellin mukaan uutisteksteissä ovat tyypillisesti tekijöinä poliitikot, virkailijat, julkkikset, urheilijat, ammattilaiset, rikolliset ja osallistujat. Osallistujien luokkaan kuuluvat esimerkiksi jonkun onnettomuuden silminnäkijät (esimerkki 2). (1991: 194)

(2) **Klaus Ristola** seisoi kahden metrin päässä veitsimiehestä ja tämän uhrista – "Kuvottavinta oli, että nuori nainen otti selfien ruumiin kanssa" (YLE_K_27_8)

² Ei ole täysin selvää, mitä Kotilaisen käyttämä „vankka” tarkoittaa, mutta todennäköisesti ainakin transitiivisuutta.

Myös Gröhn jakoi tutkimuksessaan sanomalehtien otsikoissa esiintyvät henkilöt samankaltaisiin kategorioihin. Gröhnin tutkimus poikkeaa Bellistä kuitenkin siltä osin, että olennaisia ovat kaikki otsikoissa esiintyvät henkilöt ja ei ole kiinnitetty huomiota siihen, että he olisivat juuri tekijän roolissa. (Gröhn 2002)

Edellä esitetystä käy ilmi, että tekijänä eli subjektin roolissa ovat usein ihmiset. Niiden mainitsemiseksi käytetään erilaisia tapoja. Esimerkiksi Pullerits suosittelee käyttämään vain yleisesti tunnettuja nimiä. Vähemmän tunnettujen nimien sijaan voi käyttää esimerkiksi yleisnimeä määritteen kanssa. (1997: 58) Myös STT:n artikkeli (STT) toistaa, että vain nimeä voi käyttää tilanteessa, jossa puhutaan tunnetusta henkilöstä, mutta lisää, että tärkeää on vielä ottaa huomioon, että henkilöllä ei olisi kaimaa. Vähemmän tunnetun ihmisen nimen kanssa suositellaan käyttämään titteleitä tai määritteitä. Otsikon täsmentämisen lisäksi antaa erisnimen edessä oleva titteli myös enemmän uutisarvoa. (Bell, 1991: 195-196)

4. Subjektit sanomalehtien otsikoissa

Työn analyysiosassa annetaan yleiskuva siitä, miten erilaisiin subjektin asemassa oleviin tarkoitteisiin on viitattu ja millaisia määritteitä viitatessa on käytetty. Suurin osa työn aineistossa esiintyvistä subjekteista on substantiivilausekkeita eli yleis- ja erisnimiä ja niihin perustuukin isoin osa analyysistä (Taulukko 1). Eksplisiittisistä subjekteista on aineistossa lisäksi vielä pronomineja ja pieni määrä muita subjekteja, esimerkiksi kvanttorilausekkeita. Noin viidesosa otsikoista sisältää myös subjektin ellipsejä, jotka ovat siis substantiivilausekkeiden jälkeen toiseksi isoin subjektien luokka. Sellainen subjektien jako on odotuksenmukaista, koska yli puolissa otsikoissa on käytetty subjektia vain kerran ja täten se ei voikaan olla anaforinen.

	Substantiivilausekkeet	Pronomininit	Nollasubjektit	Muut
Otsikkojen määrä	99 (100%)	7 (7%)	21 (21%)	3 (3%)
Subjektien määrä	134 (78%)	8 (5%)	25 (15%)	4 (2%)

Taulukko 1.

Analyysia varten aineistossa olevia subjekteja on kategorisoitu eri tavoin (ks. Liite 1). Ensin on tehty valinta, kuuluuko subjektin asemassa oleva lauseke erisnimien, yleisnimien tai pronomien luokkaan. Sen jälkeen on määrätty subjektin määritteen laji: mahdolliset vaihtoehdot ovat määritteetön subjekti, genetiivi-, adjektiivi- tai nimikemääräite. Taulukosta 2 voi nähdä, miten erilaisten määritteiden kanssa käytetyt substantiivilausekkeet jakautuvat kaikkien substantiivilausekkeiden kesken. Sen jälkeen on sekä subjektin asemassa olevia eris- ja yleisnimiä että niiden määritteitä kategorisoitu merkityksen mukaan. Esimerkiksi erisnimet ovat merkitykseltään aina ihmisiä, paikkoja tai organisaatioita. Yleisnimien luokassa esiintyy monta eri tapaa, miten viitata ihmiseen, esimerkiksi sukupuoli, ammatti tai

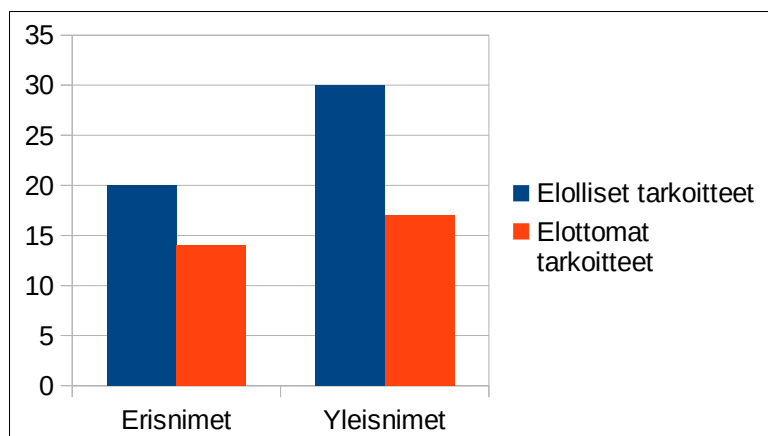
status. Kategorisoinnissa yksi tärkeimmistä kriteereistä oli kuitenkin erottaa elottomat ja elolliset tarkoitteet, koska viittaaminen niihin toimii usein eri tavalla.

	Erisnimi	Yleisnimi	Kaikki
Määritteetön	34	48	82 (61%)
Genetiivimäärite	2	19	21 (16%)
Adjektiivimäärite	2	13	15 (10%)
Nimikemäärite	16	-	16 (13%)

Taulukko 2.

4.1 Määritteettömät eris- ja yleisnimet

Tässä luvussa annetaan yleiskuva subjektiin viittaavista eris- ja yleisnimistä, joiden kanssa ei ole käytetty määritettä. Selitetään myös, mihin sellaiset substantiivilausekkeet viittaavat ja pohditaan, miksi määritteitä ei ole käytetty. Kuvioista 1 käy ilmi, miten jakautuvat elolliset ja elottomat tarkoitteet substantiivilausekkeiden luokassa.

Kuvio 1.

4.1.1 Määritteettömät erisnimet

Tässä alaluvussa käsitellään subjektina toimivia erisnimiä, joiden kanssa ei ole käytetty määritteitä. Määritteettömien erisnimien luokassa esiintyy sekä ihmisten, paikkojen että organisaatioiden nimiä. Lisäksi niille on vielä yksi luonnon objektia merkitsevä erisnimi *Vantaanjoki*. Ihmisten nimien kannalta on sanomalehtien otsikoissa suositeltu käyttämään vain erisnimeä ilman määritteitä silloin, kun ihminen on yleisesti tunnettu (esim. Pullerits 1997: 58). Sen sijaan ei ole selkeitä suosituksia siitä, riittääkö vain tunnetun ihmisen sukunimi vai olisiko hyvä käyttää myös etunimeä.

Ihmisten erottelemisella yleisesti tunnetuiksi ja tuntemattomiksi ei ole niin selviä rajoja, koska lukijoiden aiemmat tiedot ja kiinnostukset ovat erilaisia. Kuitenkin täytyy otsikon laatijan tehdä otsikko, joka olisi ymmärrettävä stereotyyppiselle lukijalle. HS:n ja YLE:n tapauksessa voisivat sellaiselle lukijalle olla enemmän tunnettuja suomalaisten nimet, myös ulkomaalaisten nimet, jotka ovat omalla alallaan maailmassa eturintamassa (esim. jotkut poliitikot, muusikot ja urheilijat). Lisäksi täytyy ottaa huomioon, miten paljon ja millä tavalla jostakin henkilöstä lehtiteksteissä on jo kirjoitettu. Ei voi kuitenkaan edellyttää, että kaikki suomalaiset nimet ovat lukijoille tunnettuja ja kaikki ulkomaalaiset tuntemattomia. Työssä on kuitenkin käytetty periaatetta, että yleisesti tunnettu henkilö on hyvin tunnettu kansainvälisesti tai suomalainen, josta on Wikipediassa olemassa informatiivinen artikkeli. Selittävänä esimerkkinä toimii otsikko (esimerkki 1) Viron entisestä pääministeristä. Vaikka Virossa hän on sen verran tunnettu, että määritteet olisivat tarpeettomia, monelle suomalaiselle lukijalle voisi määritteetön otsikko jäädä epäselväksi.

(1) **Viron entinen pääministeri Taavi Rõivas** joutui häirintäkohun keskelle – syytetään kopeloineen naista iltajuhlissa (HS_U_14_10)

Tunnettuihin nimiin liittyvän suosituksen mukaisesti Yhdysvaltojen presidenttiin on viitattu aina sukunimellä *Trump* (esimerkki 2), yhdessäkään aineiston esimerkeissä ei ole mukana etunimeä eikä määritteitä. Hänen tunnettuudestaan

johtuu myöskin tilanne, että hänen poikaansa on viitattu myös vain sukunimellä *Trump Jr. Trumpin* nimen käyttö juuri sellaisella tavalla voi johtua siitä, että hänestä julkaistaan alituisesti erilaisia uutisia. Niinpä hänen statuksensa toistaminen ei olekaan enää tärkeää. Samankaltaisesti ilman määritteitä esiintyy myös Turkin presidentin sukunimi *Erdogan* (esimerkki 3), mutta hänen nimeänsä on käytetty myös määritteen kanssa (lukua 4.2.1.). Laulajaan *Marilyn Manson* on viitattu käyttämällä sekä etu- että sukunimeä (esimerkki 4). Tämä ei ole kuitenkaan tyypillinen esimerkki etu- ja sukunimen käytöstä yhdessä. Koska *Marilyn Manson* on taiteilijanimi, nimen osat esiintyvät aina yhdessä ja siinä mielessä nimi muistuttaa enemmän moniosaista organisaation tai paikan nimeä.

(2) **Trump** antoi tukensa seksuaalisesta ahdistelusta syytetyille senaattoriehdokkaalle (HS_U_5_12)

(3) **Erdogan** kiihottaa Saksassa asuvia turkkilaisia Merkeliä vastaan (HS_U_18_8)

(4) **Marilyn Manson** loukkaantui konsertissa jäädessään kaatuvan lavasteen alle (HS_U_1_10)

Edellisistä esimerkeistä erottuu Cambridgen herttuattaren nimen käyttö (esimerkki 5). Otsikossa käytetään vain etunimeä *Kate*, jonka yksinäinen käyttö ei voi antaa lukijalle selvää käsitystä siitä, kenestä on uutisessa puhetta. Otsikko itse antaa kuitenkin selvän kontekstin, koska toisten otsikossa esiintyvien kuninkaallisen perheen jäsenien nimiä on käytetty selittävien määritteiden kanssa. Sen takia määritteiden käyttö ei olekaan tässä tapauksessa tarpeellista, päinvastoin ne eivät antaisi mitään (erilaista) lisätietoa.

(5) Britannian pikkuprinssi George aloitti koulun – päivä alkoi käsi kädessä isä-Williamin kanssa, **Kate** jäi kotiin aamupahoinvoinnin takia (YLE_U_7_9)

Toisen osan määritteettömistä etunimistä muodostavat henkilöt, joita ei voi kategorisoida yleisesti tunnetuiksi. Vaikka kaikkia tämän ryhmään kuuluvia nimiä ei voi pitää täysin tuntemattomina, otsikko olisi selkeämpi, jos niiden kanssa käyttäisi määritteitä tai niiden sijaan yleisnimiä ja määritteitä (Pullerits 1997: 58). Tuntemattomia erisnimiä on käytetty esimerkiksi silloin, kun henkilö on joutunut

onnettomuuteen tai muuhun poikkeukselliseen tilanteeseen (esimerkit 6 ja 7). Se voi johtua seikasta, että halutaan näyttää lukijalle, että esimerkiksi onnettomuuden uhri voi olla kuka tahansa, ei vain joku kaukainen ja anonyymi.

(6) **Alejandra Bazan** asuu perheineen teltassa – Mexico Cityn maanjäristys vei kodin (HS_U_3_10)

(7) **Henrika Vikström** väsyi synnytyksen jälkeen: "Mietin, miten muilla menee noin hyvin" – uupumus jätti pelkoja toiseen raskauteen (YLE_K_15_10)

Osassa otsikoista, joissa käytetään vähemmän tunnettuja erisnimiä on olemassa kyllä suora viite henkilön ammattiin tai toimintaan. Esimerkistä 8 tulee esiin, että kyseinen henkilö on yksilöurheilija. *Yksilöurheilija* on otsikon toinen ilmipantu subjekti, mutta voisi hyvin esiintyä erisnimen edessä myös täydennyksenä.

(8) **Emilia Bottas** hyppäsi hevosen selkään kolme vuotta sitten ja kisaa jo täysillä – nyt *yksilöurheilija* opettelee yhteistyötä ratsun kanssa (YLE_K_21_10)

Subjektin asemassa olevaa henkilöä koskevaa tietoa voi määritteen sijaan ilmaista myös ekvatiivilauseella (esimerkki 9). Muussa lausetyypissä voisi substantiivilauseketta *uusi Miss Suomi* käyttää nimen edessä nimikemääritteenä.

(9) **Michaela Söderholm** on uusi Miss Suomi (YLE_K_1_10)

Yksi syy tuntemattomien ja vähän tunnettujen nimien käyttöön voivat olla nykyiset verkkolehdet, joissa on selkeätä otsikkoa tärkeämmäksi tullut klikkien määrä (Koponen ym. 2013: 133). Tuntematon nimi otsikossa voi herättää lukijassa kiinnostusta ja hän klikkaa uutista saadakseen nimen omistajasta lisätietoa. Esimerkiksi otsikko *Eeva-Liisa Jyrkämästä* (esimerkki 10) herättää lukijoiden kiinnostuksen, koska nimi on yleisölle tuntematon ja halutaan tietää, miksi juuri hän saa mainitut palvelut. Lisäksi voivat määritteettömät tuntemattomia erisnimiä sisältävät otsikot herättää lukijassa ajatuksen, että jos nimi on esitetty juuri sellaisella tavalla, se onkin tunnettu ja heidän jo täytyisi tietää siitä henkilöstä jotain.

(10) **Eeva-Liisa Jyrkkä** saa kuntoutuksen ja hoidon kotonaan: "Nyt vain polvi ehjäksi ja pois pyörätuolista" (YLE_K_10_12)

Jos paikkoihin ja organisaatioihin on viitattu erisnimellä, on sitä aina tehty ilman määritteitä. Ihmisten erisnimen kanssa on eniten käytetty nimikemääritteitä, adjektiiv- ja genetiivimääritteitä harvemmin. Yksi syy, miksi ihmisten nimien kanssa käytetään määritteitä, mutta paikkojen kanssa ei, voi olla paikkojen stabiilius. Ihminen voi esimerkiksi vaihtaa ammattia tai asuinpaikkaa. Myöskin ammatin edustajat, esimerkiksi ministerit tai muut valtion ammattilaiset, vaihtuvat usein. Jos ihminen on ollut monessa „tunnetussa” ammatissa, ovat tarkat selitykset erittäin tärkeitä. Paikan ominaisuudet eivät tavallisesti muutu (sijainti) tai tekevät sitä hitaasti (esim. väkiluku). Määritteet voivat esimerkiksi häiritä neutraalia merkitystä ja antaa paikasta tietynlaisen arvion. Jos vaikka esimerkissä 11 lisätään subjektin asemassa olevalle Saudi-Arabialle adjektiivimäärite *rikas*, se voi saada enemmän huomiota, kuin muut otsikon osat, jotka sisältävät tärkeämpää tietoa.

(11) **Saudi-Arabia** aikoo kieltää seksuaalisen häirinnän – harkinnassa raipparangaistus (YLE_U_30_9)

Genetiivimääritteiden käyttö substantiivilausekkeiden edessä ilmaisee kuuluvuutta (Vilkuna 2000: 189) ja se voi hyvin toimia myös paikkojen ja organisaatioiden nimien kanssa ja tietyissä konteksteissa olla myös tärkeä. Aineistosta sellaisia esimerkkejä kuitenkin ei löydy.

4.1.2 Määritteettömät yleisnimet

Seuraavaksi käsitellään subjektin asemassa olevia määritteettömiä yleisnimiä. Isolla osalla määritteettömistä yleisnimistä on viitattu ihmisiin. Viittauksia ihmisiin voi kuitenkin kategorisoida eri tavoilla, koska esimerkiksi esiintyy viitteitä sekä sukupuoleen että ammattiin. Ihmisten lisäksi yleisnimiä on käytetty vielä viittaamaan asioihin ja instituutioihin.

Vaikka isoin osa määritteettömistä yleisnimistä on ihmisen merkityksessä, nimistä ei tule aina suoraan esiin, että referentti on ihminen. Se tulee kuitenkin lukijalle helposti selväksi. Sellainen tilanne on esimerkissä 14, jossa on viitattu ihmiseen hänen toimintansa mukaan. Varkaan täytyy olla elollinen ja teoreettisesti se voisi

olla myös eläin, mutta sellainen tapaus olisi niin epätavallinen, että se olisi mainittu erikseen myös otsikossa. Niin onkin lukijalle heti selvä, että varkaan asemassa on juuri ihminen.

(14) **Varas** vei jopa 150 kultasormusta ja pakeni Jämsässä – Poliisi julkaisi kuvan epäilystä (HS_K_1_11)

Selvästi ihmisiä merkitseviä yleisnimellä ilmaistuja subjekteja ovat esimerkiksi *lapset* (esimerkki 15) ja *pariskunta* (esimerkki 16). Sen ohella molemmat subjektit ilmaisevat monikkoa, *lapset* on kieliopillisesti monikossa, *pariskunta* tarkoittaa semanttisesti monikkoa.

(15) **Lapset** löysivät sodanaikaisen lentopommin koulun pihalta Sodankylässä (YLE_K_11_8)

(16) **Pariskunta** katosi yli viikko sitten erämaahan Lapissa – Poliisi: ”Ei tämä hyvältä näytä” (HS_K_26_9)

Tyypilliset viittaamiset ihmiseen määritteettömällä yleisnimellä liittyvät tämän ammattiin, statukseen tai toimintaan. Vaikka nämä kategoriat voivatkin ilmaista hyvin samankaltaisia asioita, toiminta ja status ovat kuitenkin jotain, mitä ei voi pitää ammattina. Otsikossa 14 esiintyvät *varas* ja otsikossa 18 *kansanmies* viittaavat kyllä osittain ihmisen tehtäviin, mutta niitä ei voi käsitellä ammatteina. Toimintaa merkitsevä *varas* ja ammatin merkityksessä oleva *kielenhuoltaja* (esimerkki 17) ovat määritteettömiä ja viittaavat anonyymiyteen. *Varkaan* tapauksessa (esimerkki 14) ei ole ilmeisesti käytetty määritteitä, koska hänestä ei ole mitään tarkempaa tietoa. Otsikossa 17 onkin tärkeä juuri ammatti *kielenhuoltaja*, ei kukaan erityinen kielenhuoltaja, sen takia ei ole myös käytetty selittäviä etumääritteitä. Statuksena käsitelty *kansanmies* ei tarvitse tässä tapauksessa (esimerkki 18) kanssaan määritteitä, koska otsikon jälkimmäisestä osasta käy ilmi, että kyse on Vladimir Putinista, joka toimii itse myös substantiivilausekkeen määritteenä. Putiniin on viitattu samassa otsikossa vielä kerran, käyttämällä pronominia *hän*.

(17) **Kielenhuoltaja** kannustaa sukupuolittuneiden sanojen uudistamiseen – HS:n lukijat ehdottavat: Suurpappi, jokaisenoikeus, ulosottaja (HS_K_18_9)

(18) **Kansanmies** kalastaa ilman paitaa ja vastaa tv:ssä lasten kysymyksiin –Vladimir Putinin vaalikampanja on täydessä vauhdissa, vaikka hän ei sitä itse myönnä (HS_U_8_8)

Yksi tapa viitata ihmiseen on käyttää yleisnimenä sukupuolta. Sukupuoli esiintyy otsikoissa sekä erikseen (esimerkki 19) että yhdyssanoissa, jossa toinen osa viittaa ihmisen toimintaan (esimerkki 20) tai asuinpaikkaan (esimerkki 21). Sellaisissa esimerkeissä (20 ja 21) on määrite kyllä semanttisesti mukana, esimerkiksi *turkulaisnainen=turkulainen nainen*, mutta syntaktisesti on kysymys tiiviimmästä rakenteesta kuin määrite + edussana.

(19) **Mies** ajoi tieltä yli neljän promillen humalassa Rantasalmella (HS_K_5_11)

(20) **Puukkomies** hyökkäsi tanskalaisten kimppuun Gabonissa (HS_U_16_12)

(21) **Turkulaisnainen** näki väkivaltaisen tilanteen läheltä: "Luulin ensin, että mies hakkaa naista" (YLE_K_18_8)

Otsikoita, joissa viitataan määritteettömällä yleisnimellä sukupuoleen on kaikkiaan vain viisi. Kaikissa niissä mainitut ihmiset ovat osallisina onnettomuuksissa, sekä uhrina että syyllisenä. Vaikka luvusta 4.1.1 kävi ilmi, että usein käytetään onnettomuuksien uhrien nimiä, koska uhrista halutaan tehdä vähemmän anonyymi, viittaamalla ihmiseen vain sukupuolella on juuri haluttu jättää ihminen mahdollisimman anonyymiksi. Subjektin asemassa vain sukupuoleen viittaavaa yleisnimeä *nainen* (esimerkki 22) on käytetty silloin, kun ihminen on onnettomuuden takia kuollut.

(22) **Nainen** hukkui jokeen Toholammilla (YLE_K_30_12)

Yhdyssanoista, joissa on viitattu sukupuoleen ja ihmisen toimintaan, (esimerkki 20) voi olettaa, että sukupuolta on käytetty, koska se tarkoittaa otsikkoa. Esimerkissä 20 esiintyvää *puukkomiestä* voisi hyvin ilmaista myös sanalla *puukottaja*. Sellainen tarkennettu ilmaisu liittyy hyvin myös Kotilaisen neuvoon, että otsikon pitää kertoa niin paljon tietoa jutun sisällöstä, että koko juttua ei edes tarvitselukea (1990: 71).

Näin onkin lukijalle jo otsikon lukemisen perusteella selvää, että puukottaja oli mies.

Viittaamalla ihmiseen sukupuolen ja paikan sisältävillä yhdyssanoilla pidetään samalla tärkeinä sekä sukupuolta että ihmisen asuinpaikkaa. Yhdyssanassa ihmisen asuinpaikkaan viittaava osa voi näyttää myös otsikon tapahtumapaikan. Esimerkiksi otsikosta 21 käy ilmi, että väkivaltainen tilanne tapahtui Turussa. Sen sijaan otsikossa 23 ihmisen kotipaikka on tärkeä, koska vain yleisnimi *mies* voi jättää vaikutelman, että kyseessä on malilainen. Vaikka otsikoissa voisi käyttää myös ilmauksia *turkulainen* ja *ruotsalainen*, siis niin kuin edellisessä luvussa jo mainittiin, sukupuoli tarkentaa otsikkoa.

(23) **Ruotsalaismies** eli kuusi vuotta terroristien vankina Malin aavikolla ja kertoo nyt tarinansa – kuuli kaverinsa tappaneet laukaukset, kääntyi muslimiksi ja yritti turhaan paeta (HS_U_10_8).

Määritteettömien yleisnimien luokkaan kuuluu myös elottomia asioita merkitseviä substantiivilausekkeita. Kategoriaan on otettu mukaan sekä fyysiset objektit että muut elottomuutta merkitsevät sanat. Luokittelun mukaan fyysisten asioiden kategoriaan kuuluu esimerkiksi *pyrstö* (esimerkki 24). Otsikon ensimmäisestä osasta käy ilmi, että pyrstöllä on tarkoitettu juuri merenneidon pyrstöä. Jos otsikkona esiintyisi vain todellisen otsikon toinen osa, siis olisivat määritteet varmasti tarpeellisia.

(24) 11-vuotias Juli-Amanda on merenneito – "**Pyrstö** painaa märkänä useamman kilon" (YLE_K_25_8)

Muut asian luokan subjektit ilmaisevat sekä aikasanoja että tunteita. *Maanantain* (esimerkki 25) kanssa voisi kyllä käyttää adjektiivimääritteenä partisiippia *tuleva*, mutta sen käyttö ei ole pakollista, koska säätä koskevista uutisista voi aina edellyttää, että puhutaan lähimmästä tulevaisuudesta. Lisäksi tässä kategoriassa on mukana myös tunteiden merkityksessä olevia substantiivilausekkeita (esimerkki 26).

(25) **Maanantai** on varsin aurinkoinen (HS_K_4_9)

(26) Ruotsinsuomalainen Anna Järvinen laulaa urheasti kielellä, jonka on unohtanut: "**Häpeä** on helpompi sietää kuin pelkuruus" (YLE_K_7_10)

Instituutioiden luokassa yleisin yleisnimi on *poliisi* (esimerkki 27), joka voi viitata myös vain yhteen ihmiseen, mutta kaikissa aineiston esimerkeissä se on käytössä juuri instituutiona. *Poliisin* kanssa voisi käyttää etumääritteenä genetiivissä olevaa paikannimeä, että saada tietoa, missä onnettomuus on tapahtunut. Kaikissa sellaisissa otsikoissa on kuitenkin aiemmin jo mainittu paikan nimi ja täten ei tarvita selittäviä määritteitä. Tässä luokassa on muun muassa substantiivilauseke *Yhdysvaltalaisyritys*, joka on ainoa elottomaan entiteettiin viittaava substantiivilauseke yleisnimien kategoriassa, joka sisältää viittauksen paikkaan.

(27) **Poliisi** tutkii henkirikosta Kemiönsaaressa (HS_K_20_11)

(28) **Yhdysvaltalaisyritys** myy nuorten verta lääkkeeksi ikääntymistä vastaan – verensiirron saa 8 000 dollarilla (HS_U_25_8)

4.2 Subjektit genetiivimääritteen kanssa

Tässä luvussa käsitellään subjektin asemassa olevia eris- ja yleisnimiä, joiden kanssa esiintyy genetiivimäärite.

4.2.1 Erisnimet genetiivimääritteen kanssa

Luvussa 4.1.1 oli jo puhetta siitä, miksi paikkojen tai organisaatioiden nimien kanssa ei ole käytetty etumääritteitä. Niinpä onkin tässä alaluvussa vain kaksi esimerkkiä erisnimistä ja molemmat kuuluvat ihmisille. Genetiivimääritteitä käytetään yleisesti ilmaisemaan omistajaa (esim. Vilkuna 2000: 189). Otsikoissa, jossa on käytetty erisnimeä genetiivimääritteen kanssa, on genetiivissä paikannimi ja siis omistussuhde ei ole suora (esimerkit 1 ja 2).

(1) **Venezuelan Maduro** määräsi järjestettäväksi kansallisen sotaharjoituksen vastauksena Trumpin uhkailuun (HS_U_15_8)

(2) Salaperäinen liikemies paljastaa: **Turkin Erdoğan** auttoi Irania kiertämään talouspakotteita (YLE_U_30_11)

Erisnimen asemassa on käytetty vain sukunimiä tapauksissa, joissa ihminen on kansainvälisesti tunnettu. Otsikossa (esimerkki 1), jossa on puhetta Venezuelan presidentistä, on häneen viitattu vain sukunimellä *Maduro*. Se voi johtua siitä, että samassa otsikossa on mainittu myös *Trump*, jonka kanssa, niin kuin luvusta 4.1.1 jo selvisi, ei käytetä määritteitä eikä etunimeä. Vaikka *Erdoganinkin* nimi oli yksi niistä, joka esiintyi määritteettömien erisnimien luokassa, nyt se on esitetty *Madurolle* samankaltaisesti, mainitsemalla maa, mutta ei etunimeä eikä ammattia. Selittävän määritteen käytön syy voi olla siinä, että samassa otsikossa on mainittu myös Iran ja niin on kaikille lukijoille selvää, että *Erdogan* ei ole iranilainen.

4.2.2 Ylesinimet genetiivimääritteen kanssa

Tämän alaluvun tavoite on antaa yleiskuva yleisnimistä, joita käytetään genetiivimääritteen kanssa. Verrattuna erisnimiin yleisnimien käyttö genetiivimääritteen kanssa on paljon yleisempi. Tämän perusteella esiintyy yleisnimien luokassa myös enemmän erilaisia kombinaatioita. Niin kuin erisnimienkin luokassa on tavallisinta, että genetiivimääritteenä on paikka ja samalla subjektin asemassa on ihminen (esimerkit 3 ja 4).

(3) **Israelin pääministeri:** Iran rakentaa ohjustehtaita Syyriassa ja Libanonissa (HS_U_28_8)

(4) **Japanin prinsessa** kihlautui taviksen kanssa (YLE_U_4_9)

Esimerkit 3 ja 4 näyttävät tyypillistä tilannetta työn aineistossa: paikkaan viittaavan genetiivimääritteen jälkeen oleva ihminen on poliitikko tai muuten valtiovallalle läheinen henkilö. Bellin mukaan (1991: 194) yksi yleisin tekijöiden kategoria uutisten teksteissä onkin *poliitikko*. Sellaisten esimerkkien paljous johtuu myös siitä, että aineistossa ovat mukana vain kotimaiset ja ulkomaiset uutiset, joissa politiikka on tärkeä teema. Varmasti löytyisi esimerkiksi myös urheilu-uutisten

otsikoista paljon samankaltaisia esimerkkejä. Lisäksi pitää mainita, että sekä erisnimien että yleisnimien kanssa oli kombinaatiossa *paikka+ihminen* paikkana aina joku Suomen ulkopuolella sijaitseva paikka. Se taas viittaa siihen, että monien ulkomaalaisten poliitikkojen nimet eivät ole Suomessa erityisen tunnettuja, joten selvyuden vuoksi otsikossa on käytetty yleisnimeä ja määritettä (esim. Pullerits, 1997: 58).

Toisista saman ryhmän esimerkeistä poikkeaa kuitenkin 5, jossa subjektin asemassa on *Israelin sotilaat*. Toisaalta esimerkki poikkeaa sen takia, että tämän substantiivilausekkeen suhde politiikkaan ei ole suora, toisaalta koska subjekti on monikossa ja siis viittaa epämääräiseen ihmisjoukkoon.

(5) **Israelin sotilaat** ampuivat mieltään osoittanutta joulupukkia jalkaan (HS_U_22_12)

Yleisnimien luokassa esiintyy paikannimiä myös muiden kuin ihmisten kanssa. Seuraavassa esimerkissä (esimerkki 6) on genetiivimuotoinen paikannimi instituutiota merkitsevän substantiivin kanssa. Genetiivistä etumääritettä käytetään usein myös vakiintuneissa ilmauksissa (Vilkuna 2000: 189) ja *Turun vankilaa* voi pitää juuri sellaisena. Ilmaus itse asiassa toimii erisnimenä, mutta tässä työssä sitä analysoidaan kuin yleisnimeä genetiivimääritteen kanssa. Lisäksi samassa luokassa ovat myös *Kittilän kunnanhallitus* ja *Mexico Cityn maanjäristys*, jotka koostuvat samanlaisista osista, mutta eivät ole luonteeltaan vakiintuneita.

(6) **Turun vankila** on valmis ottamaan vastaan puukotusten pääepäillyn – eristettäisiin täysin muista vangeista (YLE_K_31_8)

(7) **Kittilän kunnanhallitus** kokoontuu päättämään vt. kunnanjohtajan asemasta (YLE_K_24_10)

(8) Alejandra Bazan asuu perheineen teltassa – **Mexico Cityn maanjäristys** vei kodin (HS_U_3_10)

Paikkojen ohella voivat genetiivimääritteenä olla myös asiat, ihmiset ja organisaatiot. Ne ovat kuitenkin vähemmän suosittuja, koska jokaisessa kategoriassa on vain kolme esimerkkiä. Asian kategoriassa ei ole tärkeintä, että asia olisi fyysinen objekti, näin on mukana myös *työoikeuden professori* (esimerkki 9). Osaa asiaryhmän genetiivimääritteistä luonnehtii se, että ne voisi korvata myös

joka-lauseella, esimerkiksi *ihmiset, jotka kehittävät tekolihaa* (esimerkki 10) tai *ihminen, joka kuljetti matkailuautoa* (esimerkki 11). Niissä esimerkeissä on genetiivimääritteenä objektigenetiivi eli *joka*-lauseen objekti toimii määritteenä ja substantiivilausekkeen edusanana esiintyvä tekijänimi on johdettu transitiiviverbistä (ISK: § 574).

(9) **Työoikeuden professori:** Seksuaalinen häirintä työpaikoilla on yllättävän yleistä – huorittelua, tuijottelua ja jopa raiskaus (YLE_K_27_10)

(10) **Tekolihan kehittäjät** etsivät kilpaa reseptejä, jotka vetoaisivat lihansyöjien kovaan ytimeen – Piilaaksossa kehitettiin ”verta vuotava” kasvispihvi, ja nyt se tähtää hampurilaisten Teslaksi (HS_U_31_12)

(11) **Matkailuauton kuljettaja** törmäsi kaiteeseen Lahdenväylällä (HS_K_17_11)

Ihmiseen viittaava genetiivimäärite voi olla sekä monikossa (esimerkki 12) että yksikössä (esimerkki 13). Monikollinen esimerkki on indefiniittinen ja ei viittaa tiettyyn henkilöön, vaan *oppilaisiin* yleisesti. *Vladimir Putinin vaalikampanja* sen sijaan viittaa konkreettiseen ihmiseen.

(12) Opetusministeri Grahn-Laasonen vastaa tutkijan kritiikkiin – Onko peruskoulu sekaisin ja **oppilaiden oikeusturva** vaarassa? (HS_K_11_11)

(13) Kansanmies kalastaa ilman paitaa ja vastaa tv:ssä lasten kysymyksiin –**Vladimir Putinin vaalikampanja** on täydessä vauhdissa, vaikka hän ei sitä itse myönnä (HS_U_8_8)

Samankaltaisesti ennen mainitulle esimerkille (8) *Israelin sotilaista* on myös organisaatiota merkitsevän genetiivimääritteen kanssa käytetty monikollista edussanaa, siis esimerkiksi *aktivistit* (esimerkki 14) ja *lukijat* (esimerkki 15), jotka viittaavat myös epämääräiseen ihmisjoukkoon.

(14) **Greenpeacen aktivistit** murtautuivat Ranskassa ydinvoimalaan ja ampuivat siellä ilotulitteita (HS_U_12_10)

(15) Kielenhuoltaja kannustaa sukupuolittuneiden sanojen uudistamiseen – **HS:n lukijat** ehdottavat: Suurpappi, jokaisenoikeus, ulosottaja (HS_K_18_9)

4.3 Subjektit adjektiivimääritteen kanssa

Tämän luvun tavoite on antaa yleiskuva eris- ja yleisnimistä, joita käytetään adjektiivimääritteiden kanssa. Myös selitetään, minkälaisia adjektiivimääritteitä subjektin kanssa on käytetty.

4.3.1 Erisnimet adjektiivimääritteen kanssa

Tässä alaluvussa annetaan yleiskuva erisnimistä, jotka esiintyvät otsikoissa adjektiivimääritteen kanssa. Sellaisia esimerkkejä löytyi aineistosta kuitenkin vain kolme (esimerkit 1 ja 2). Toisissa otsikoissa, joissa on käytetty sekä erisnimeä että adjektiivimääritettä, esiintyy adjektiivimäärite nimikemääritteen täydennyksenä ja sellaisia tapauksia käsitellään enemmän luvussa 4.4. Esimerkki 1 on kiinnostava vielä sen vuoksi, että tietoa subjektista esittävät sekä adjektiivimäärite että ekvatiivilause ja otsikko itse on moniosainen, mutta kuitenkin lukijan vaikea päästä selville subjektin asemassa olevan henkilön tarkasta tehtävästä. Esimerkki 2 on samankaltainen kuin alaluvun 4.2.2 esimerkki 7.

(1) *11-vuotias Juli-Amanda* on merenneito – "Pyrstö painaa märkänä useamman kilon" (YLE_K_25_8)

(2) *Virolainen Tauno Laine* ajaa kerran kuussa Suomen Turenkiin mielessään 400 prosentin voitot huutokaupassa – kokeile HS:n testillä, osaatko arvioida vanhojen tavaroiden hinnan (HS_U_28_11)

4.3.2 Yleisnimet adjektiivimääritteen kanssa

Useat yleisnimen kanssa esiintyvät adjektiivimääritteet viittaavat referentin ikään ja jakautuvat täsmällisiin (esimerkki 3) sekä likimääräisiin (esimerkki 4). Esimerkissä 3 viitataan subjektin asemassa olevan henkilön tarkkaan ikään, jota on käytetty edussanan *nuori* kanssa. Tässä tapauksessa *nuori* ei ole adjektiivi vaan substantiivi. Toisessa esimerkissä (4) ikää tarkoittava adjektiivi *nuori* antaa lukijalle mahdollisuuden itse arvailla, minkälaista ikää se voi tarkoittaa. Samalla

otsikon konteksti näyttää, että kuvailevan adjektiivin käyttö täsmällisen iän ilmaisun sijaan voi tulla siitä, että ihmisen iästä ei ole ollenkaan tietoa.

(3) **17-vuotias nuori** hyppäsi Kuopiossa hyppytornista veteen ja kuoli (YLE_K_5_8)

(4) Klaus Ristola seisoi kahden metrin päässä veitsimiehestä ja tämän uhrista – "Kuvottavinta oli, että nuori nainen otti selfien ruumiin kanssa" (YLE_K_27_8)

Yksi tapaus, jossa käytetään adjektiivimääritteitä, on myös referentin kansallisuuteen tai asuinpaikkaan viittaaminen. Niin kuin esimerkistä 7 voi nähdä, siis *suomalainen* tarkoittaa Suomessa työskentelevää lastentarhanopettajaa. Samankaltainen tilanne on myös esimerkissä 9, mutta *eurooppalaisen* merkitys on laajempi ja se ei voi olla konkreettinen kansallisuus. Sen sijaan *saamelainen* (esimerkki 8) viittaakin vain kuuluvuuteen kansaan. *lainen*-lopulliset adjektiivit eivät yleisesti viittaa vain kansallisuuteen, mutta erilaisiin ominaisuuksiin laajemmin. Tästä työstä muissa merkityksissä *lainen*-lopullisia adjektiiveja ei löydy.

(7) **Suomalainen lastentarhanopettaja** tienaa keskimäärin 2600 euroa kuussa – Eivät ole erityisen heikosti palkattuja, kommentoi työnantajan edustaja (HS_K_12_9)

(8) **Saamelainen opettaja** valistaa opettajaoppilaitaan ja muuta väestöä valokuvin

(9) Ruotsalaispoliitikko Mona Sahlin: **Eurooppalainen ministeri** kápälöi yöllä hississä ja loukkaantui, kun tuli torjutuksi (HS_U_13_12)

Esimerkit 7-9 muistuttavat luvun 4.1.2 esimerkkejä yleisnimistä, jotka koostuvat paikannimestä ja sukupuolesta/ammattista. Nämä esimerkit ovat kuitenkin syntaktiselta rakenteeltaan vähän erilaisia, koska eivät muodosta yhdyssanoja.

Ikään ja kansallisuuteen viittavien ominaisuuksien lisäksi oli käytössä vielä erilaisia kuvailevia adjektiiveja (esimerkki 10). Päin vastoin kuin alaluvun muut esimerkit tällaiset adjektiivit eivät anna referentistä paljon konkreettista lisätietoa, mutta voivat kyllä kiinnittää lukijan huomioon uutiseen .

(10) Kolmevuotias sai kiinalaisesta nettikaupasta maailman ihanimman pinkin puudelipyörän – sitten ilmestyivät **mystiset näppylät** (HS_U_22_8)

Vaikka isossa osassa otsikoita, jossa käytettiin adjektiivimääritettä, oli edussana ihmisen merkityksessä, on myös pari esimerkkiä, joissa edussana on eloton . Sellaisissa tapauksissa adjektiivimäärite merkitsee edussanan lajia (esimerkki 11).

(11) Työoikeuden professori: **Seksuaalinen häirintä** työpaikoilla on yllättävän yleistä – huorittelua, tuijottelua ja jopa raiskaus (YLE_K_27_10)

Adjektiivimääritteinä voivat toimia myös partisiippilausekkeet. Työn aineistosta löytyy vain NUT-partisiippeja sisältäviä esimerkkejä (esimerkki 12).

(12) Matti Känkänen on työskennellyt arkkutehtaalla niin kauan, että hänen arkuissaan makaa jo yli satatuhatta suomalaista – Yksi asia on muuttunut: ”Ennen oli kiirettä keväisin, kun **kesää odottaneet ihmiset** kuolivat” (HS_K_22_11)

4.4 Erisnimet nimikemääritteen kanssa

Tässä luvussa käsitellään subjekteja, jotka esiintyvät otsikoissa nimikemääritteen kanssa. Nimikemääritteitä käytetään erityisesti erisnimien kanssa ja niiden tehtävä on kategorisoida nimi (Vilkuna, 2000: 187). Myös tämän työn aineistossa olevat nimikemääritteet esiintyvät kaikki juuri erisnimien kanssa. Noin puolissa otsikoissa on käytetty määritteenä vain tittelisanaa (esimerkki 1), toisessa puolessa esiintyvät rakenteet, joissa ovat mukana myös muut etumääritteet ja niitä voi pitää appositiorakenteina (esimerkki 2).

(1) **Prinssi Harry** menee naimisiin näyttelijätyttöystävänsä kanssa (YLE_U_27_11)

(2) **Japanin keisari Akihito** luopuu asemastaan – lakia muutettiin, jotta terveysongelmista kärsinyt keisari pääsee eläkkeelle (HS_U_1_12)

Niin kuin käy ilmi esimerkistä 1, usein nimikemääritteen asemassa on juuri ammattiin tai statukseen viittaava tittelisana. Luvusta 4.2.2 tulee esiin, että usein yleisnimellä on ilmaistu juuri poliitikkoa. Myös erisnimen kanssa esiintyvät ammatteihin viittaavat nimikemääritteet ovat usein juuri poliitikkoja, niin on se myös esimerkissä 3. Esimerkki selittää etumääritteiden tärkeyttä tapauksessa, jossa henkilöllä on kaima. Ilman nimikemääritteen käyttöä voisivat monet lukijat ajatella, että kyseessä on Suomen presidentti. Tässä tapauksessa sopisi tittelisanan

asemaan myös etunimi, mutta määrite antaa kuitenkin selvemmän kuvauksen. Esimerkistä 4 tulee esiin, että niin kuin yleisnimeen voi myös nimikemääritteeseen pakata monenlaista tietoa. *Ruotsalaispoliitikko* viittaa Ruotsissa toimivaan poliitikkoon, mutta saman asian voisi ilmaista myös pidemmässä muodossa, esimerkiksi *ruotsalainen poliitikko*.

(3) **Ministeri Niinistö** polkaisi pikavauhtia käyntiin selvityksen kodinturvajoukkojen perustamisesta – puolustusvoimilta nihkeä vastaanotto (HS_K_29_9)

(4) **Ruotsalaispoliitikko Mona Sahlin**: Eurooppalainen ministeri kähälsi yöllä hississä ja loukkaantui, kun tuli torjutuksi (HS_U_13_12)

Nimikemäärite voi elollisten tarkoitteiden erisnimien lisäksi esiintyä myös elottomien asioiden kanssa. Sellaisia esimerkkejä on aineistossa vain yksi (esimerkki 6). Koska kyseessä on elottoman tarkoitteen erisnimi, jolle on annettu tyypillinen elollisen tarkoitteen nimi, nimikemääritteen käyttö on erittäin tärkeää, että lukijalle ei tulisi mielikuvaa, että *Irma* on esimerkiksi ihminen tai muu elollinen tarkoite.

(6) **Hirmumyrsky Irma** rantautui Floridaan – suora lähetys on päättynyt (YLE_U_10_9)

Nimikemääritteitä kuvaa se, että niillä voi itselläänkin esiintyä etumääritteitä. Adjektiivimääritteen käyttö esimerkissä 7 voi johtua siitä, että mainittu ominaisuus on niin erikoinen, että sitä halutaan näyttää lukijalle jo etukäteen, että uutinen saisi enemmän huomiota. Toisessa otsikossa (esimerkki 8) kansallisuutta määrittelevän *kiinalaisen* tehtävä on antaa tietoa poliisin kansallisuudesta, vaikka sitä voisi arvailla myös subjektin asemassa olevasta erisnimestä. Vain genetiivimääritteitä nimikemääritteen sisällä on käytetty, että ilmaista subjektin asemassa olevan henkilön kotimaata (esimerkki 9). Tämän työn aineistosta löytyy sellaisia esimerkkejä vain kolme ja kaikissa niissä nimikemääritteen edussana viittaa kuninkaalliseen. Se voi johtua siitä, että kuninkaallisilla ei ole sukunimiä ja sen takia heidän nimiään täytyy esitellä toisin mahdollisimman selvästi.

(7) **118-senttinen kultamitalisti Jenni Kuusela** ei voi käyttää kaikkia kuntosalilaitteita – punnertaa silti penkistä 52 kiloa (HS_U_1_12)

(8) **Kiinalainen poliisi Mao Weidong** pystyy lankuttamaan yli kahdeksan tuntia putkeen – ja nyt hän kertoo, miten sen tekee (HS_U_25_12)

(9) **Britannian pikkuprinssi George** aloitti koulun – päivä alkoi käsi kädessä isä-Williamin kanssa, Kate jäi kotiin aamupahoinvoinnin takia (YLE_U_7_9)

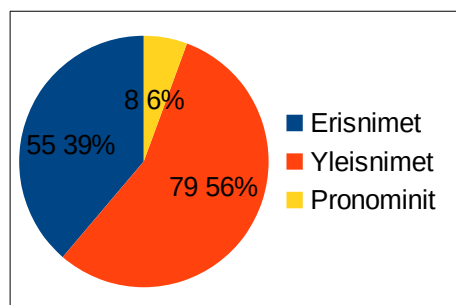
Esiintyy myös otsikoita, joissa nimikemääritteellä on sekä adjektiivi- että genetiivimäärite (esimerkit 10 ja 11). Molemmissa otsikoissa sekä määritteet että edussana antavat subjektista tarkentavaa lisätietoa. Jos uutisen otsikkona olisi vain *Basi kuoli*, se ei vastaisi hyvän otsikoinnin kriteereitä, mutta todennäköisesti saisi kuitenkin lukijoiden huomiota, koska olisi epätavallisesti lyhyt otsikko (esimerkiksi tämän työn aineiston otsikoissa on keskimääräisesti 11 sanaa).

(10) **Maaailman vanhin panda Basi** kuoli (YLE_U_14_9)

(11) **Viron entinen pääministeri Taavi Rõivas** joutui häirintäkohun keskelle – syytetään kopeloineen naista iltajuhlissa (HS_U_14_10)

4.5 Pronominit subjektina

Tämän luvun tavoite on antaa katsaus sanomalehtien otsikoissa subjektin asemassa esiintyvistä pronomineista. Verrattuna muihin analysoitaviin eksplisiittisiin subjekteihin pronominisubjektien määrä tämän työn aineistossa on pieni (Kuvio 2).

Kuvio 2.

Pronominien vähäisyys voi tulla myös siitä, että noin puolissa aineiston otsikoissa on käytetty vaan yhtä subjektia ja otsikko on selvempi, jos subjektin asemassa on

käytetty leksikaalista lauseketta. Myös otsikoissa, joissa on monta subjektia, voivat kaikki subjektit viitata usein eri tekijöihin (esimerkki 1). On myös mahdollista, että otsikossa viitataan monta kertaa samaan tekijään, mutta pronominin sijaan käytetään toista substantiivilauseketta (esimerkki 2). Vaikka sellaisissa tilanteissa olisi pronominin käyttö helpompi ja lyhyempi vaihtoehto, muun substantiivilausekkeen käyttö voi johtua siitä, että ensin mainittu lauseke ei anna referentistä tarpeeksi tietoa, mutta halutaan kuitenkin tehdä tarkka otsikko. Niin käytetäänkin pronominin sijaan substantiivilauseketta, että otsikko olisi selvempi. Kolmas syy pronominiinien vähäisyyteen ovat myös subjektin ellipsit (esimerkki 3), joista tulee enemmän puhetta luvussa 4.6.

(1) **Fatima** asuu kahden lapsensa kanssa luolassa, jonka vierestä **Talebani** tuhosi raivon vallassa Buddha-patsaat – **Bamiyan** on yksi harvoista Afganistanin alueista, joissa voi vielä nähdä turisteja (HS_U_28_10)

(2) **Antti Luhtala** houkutteli 10-vuotiaana äitinsä muuttamaan yhteisölliseen Ekokylään – nyt **nuori mies** rakentaa sinne minitaloa perheelleen (HS_K_10_9)

(3) Ruotsi aikoo kieltää hyppytunnit kouluista – ”Ovat yhteydessä lintsaamiseen” (YLE_U_24_9)

Pronomineista on eniten käytetty persoonapronominia *hän*. Tämä on loogista, koska uutisissa subjektin asemassa on usein ihminen ja analyysiin oliotettu mukaan persoonapronomineista vain 3. persoonan pronominit. Esimerkissä 4 on tyypillinen tilanne, jossa pronomini esiintyy: ensin on käytetty selittävien määritteiden kanssa subjektia *kiinalainen poliisi Mao Weidong*, viitatessa häneen toista kertaa on käytetty pronominia *hän*. Lisäksi viimeisessä lauseessa esiintyy myös subjektin ellipsi. Vähän erilainen on esimerkki 5, koska samassa virkkeessä on pronominia *hän* käytetty monta kertaa, viittaamalla samaan edellisessä lauseessa mainittuun henkilöön. Koska lause on otettu suorasta kerronnasta, sitä ei voi katsoa täysin samoin kun kirjoitettua tekstiä, koska puhuja ei analysoi niin tarkkaan, mitä sanoo. Myös tässä esimerkissä on elliptinen subjekti mukana.

(4) **Kiinalainen poliisi Mao Weidong** pystyy lankuttamaan yli kahdeksan tuntia putkeen – ja nyt **hän** kertoo, miten *sen* tekee (HS_U_25_12)

(5) **Vaasalaisnainen** kerää rahaa pyörätuoliin joutuneen Turun puukotuksen auttajan hyväksi – "**Hän** sanoo itse, ettei_ole mikään sankari, mutta siitä huolimatta **hän** on sellainen" (YLE_K_27_12)

Subjektin asemassa oleva demonstratiivipronomini *tämä* (esimerkki 6) ei viittaa edellisessä lauseessa subjektin asemassa olevaan sanaan *pariskunta*, eikä muihin lauseenjäseniin erikseen. *Tämä* viittaa otsikon koko ensimmäiseen lauseeseen ja sen tapahtumiin ja on tässä tapauksessa siis tilanneviitteinen pronomini.

(6) Pariskunta katosi yli viikko sitten erämaahan Lapissa – Poliisi: "Ei **tämä** hyvältä näytä" (HS_K_26_9)

Toisista poikkeaa *kukaan*-pronominin käyttö esimerkissä 7. Lukija voi otsikon nojalla itse päättää, keitä *kukaan* tarkoittaa, todennäköisesti siis ravintolan henkilökuntaa ja asiakkaita.

(7) Mies ampui käsiaseella turkulaisessa ravintolassa – **kukaan** ei loukkaantunut (YLE_K_16_12)

Seuraavassa otsikossa (esimerkki 8) esiintyy pronominisubjekti kaksi kertaa ja molemmilla kerroilla on käytetty eri pronominia. Yhteistä niille on se, että molemmilla viitataan edellisen lauseen objektiin.

(8) Tekolihan kehittäjät etsivät kilpaa reseptejä, **jotka** vetoaisivat lihansyöjien kovaan ytimeen – Piilaaksossa kehitettiin "verta vuotava" kasvispihvi, ja nyt **se** tähtää hampurilaisten Teslaksi (HS_U_31_12)

4.6 Nollasubjektit otsikoissa

Aineistossa nollasubjekti viittaa samaan tarkoitteeseen, johon on viitattu substantiivilausekkeella jo aiemmin samassa otsikossa (esimerkit 1 ja 2). Subjektin ellipsi on tavallista sekä tilanteissa, joissa edellinen samaan tarkoitteeseen viitannut subjekti on määritteetön (1) että silloin, kun määritteitä käytetään (2).

(1) Varas vei jopa 150 kultasormusta ja_pakeni Jämsässä – Poliisi julkaisi kuvan epäillystä (HS_K_1_11)

(2) Greenpeacen aktivistit murtautuivat Ranskassa ydinvoimalaan ja_ampuivat siellä ilotulitteita (HS_U_12_10)

Vähemmän tyypillinen on tapaus, jossa samaan tarkoitteeseen viitataan anaforisella nollasubjektilla otsikossa monta kertaa (esimerkit 3 ja 4). Esimerkissä 4 esiintyy nolla neljä kertaa ja myös otsikon eri osissa. Anaforisia nolliä käytetään myös silloin, kun referoitaan jonkun muun puhetta (Hakulinen&Laitinen, 2008: 171) ja sellainen tilanne esiintyy myös tämän esimerkin toisessa osassa.

(3) Jari Aarnio kiisti seksisyytteen hovioikeudessa: En ole edes kosketanut ”Saaraa” – Aarnion mukaan nainen pyysi apua,_haki huomiota ja_soitteli huumeyksikköön taukoamatta (HS_K_15_9)

(4) Ruotsalaismies eli kuusi vuotta terroristien vankina Malin aavikolla ja_kertoo nyt tarinansa – _kuuli kaverinsa tappaneet laukaukset,_kääntyi muslimiksi ja_yritti turhaan paeta (HS_U_10_8)

Samaan entiteettiin, johon viitataan nollasubjektilla, on voitu aiemmin samassa otsikossa viitata myös objektina toimivalla substantiivilausekkeella (ks. myös luku 4.5 esimerkki 3). Esimerkissä 5 on otsikon ensimmäisen osan subjekti *professori* ja objekti *kaktuksia*, joka on monikossa. Sitaatti otsikon toisessa puolella on nollasubjektillinen. Siellä esiintyvän verbin persoonamuodosta käy ilmi, että subjekti olisi yksikössä, vaikka objekti on monikossa.

(5) Professori suosittelee kaktuksia aavikoiden vihertämiseen – ”_Kasvaa missä vaan” (YLE_U_24_11)

Päin vastoin kuin edellisessä esimerkissä, esimerkissä 6 on subjekti *suomalainen lastentarhanopettaja* yksikössä, mutta otsikon toisessa osassa esiintyvä ellipsi monikossa.

(6) Suomalainen lastentarhanopettaja tienaa keskimäärin 2600 euroa kuussa – _Eivät ole erityisen heikosti palkattuja, kommentoi työnantajan edustaja (HS_K_12_9)

Esimerkki 7 poikkeaa toisista, koska ellipsi viittaa *joka*-pronominiin, joka itse viittaa *enkeliin*.

(7) Lucia-neito tuo valoa – Entisten Lucia-neitojen koskettavat muistot: ”Sairaat luulivat minun olevan enkeli, joka tulee ja_hakee heidät” (YLE_K_13_12)

Yhteenveto

Työn tavoitteena oli tutkia viittaamista subjektin asemassa olevaan referenttiin suomalaisten sanomalehtien otsikoissa. Tyypillisesti oli subjektina substantiivilauseke, siis eris- tai yleisnimi, mutta esiintyi myös pronomineja. Substantiivilausekkeiden kanssa oli käytössä sekä genetiivi-, adjektiivi- että nimikemääritteitä. Lisäksi otsikoissa esiintyy myös implisiittisiä subjekteja eli tässä työssä siis subjektin ellipsejä.

Analyysiosan ensimmäisessä alaluvussa analysoitiin määritteettömien eris- ja yleisnimien käyttöä. Vaikka erisnimiä suositellaan käyttämään ilman määritteitä silloin, kun nimen kantaja on yleisesti tunnettu (esim. Pullerits, 1997: 58), työstä käy ilmi, että sitä tehdään myös vähemmän tunnettujen nimien tapauksessa. Kaikki paikkoihin ja organisaatioihin viittaavat erisnimet olivat myös määritteettömiä. Määritteettömien yleisnimien luokkaan kuuluvat monet ammatteihin ja ihmisiin viittaavat substantiivilausekkeet. Usein on käytetty yleisnimenä myös yhdyssanaa, joka sisältää tietoa referentin sukupuolesta tai asuinpaikasta.

Genetiivimääritteitä on erisnimien kanssa käytetty vain kaksi kertaa. Yleisnimen kanssa käytetty genetiivi on tyypillisesti paikan merkityksessä ja yleisnimi viittaa referentin ammattiin tai ammatille läheiseen tehtävään. Myös adjektiivimääritettä on erisnimen kanssa käytetty vain kaksi kertaa. Tavallisesti aineistosta löytyvät adjektiivimääritteet merkitsevät tarkoitteen ikää tai kansallisuutta ja tarkoite on siis ihminen. Nimikemääritteitä käytettiin aina erisnimen kanssa ja esiintyi sekä rakenteita, jossa oli substantiivilausekkeen määritteenä vain tittelisana, että niitä, jossa tittelisanalla itsellään esiintyi etumäärte. Tyypillisesti tittelisana merkitsi ihmisen ammattia, usein poliitikkoja.

Leksikaalisien lausekkeiden lisäksi oli subjektin asemassa käytetty joskus myös pronomineja. Yleisintä oli persoonapronominin *hän* käyttö, joka voi johtua siitä, että otsikoissa kirjoitetaan yleisesti 3. persoonasta, joka on elollinen tarkoite. ISK:ssa (§

595) on esitetty taulukko siitä, millaiset NP-rakenteet ovat tietyissä tekstilajissa yleisiä. Vaikka sanomalehtien otsikot eivät kuulu suoraan yhteenkään sen taulukon lajiin, ne ovat lähinnä asiaproosalle. Vertailusta käy ilmi, että yhteistä on *muiden* lausekkeiden (esim. kvanttorilausekkeet) vähäinen käyttö. Myös pronomien käyttö on aika samanlaista (ISK-9,5%, tämä työ-5,5%). Määritteettömät substantiivit muodostavat työssäni 56% kaikista eksplisiittisistä substantiivilausekkeista, asiaproosassa vain 32,1%. Siinä mielessä ovat sanomalehtien otsikot läheisempiä kaunokirjallisuudelle, koska siellä on ISK:n korpuksen mukaan 46,5% kaikista substantiiveista määritteettömiä. Etumääritteitä käytetään sanomalehtien otsikoissa paljon vähemmän kuin asiaproosassa (46%, 23%) ja täten taas ovat otsikot lähempänä kaunokirjallisuutta (27,8%).

Eksplisiittisten subjektien lisäksi esiintyi noin viidesosassa otsikoissa myös elliptillisiä subjekteja. Subjektin ellipsejä on yleisesti käytetty vain kerran viitattaessa jo mainittuun tarkoitteeseen. Kuitenkin samaa elliptistä subjektia voi käyttää myös monta kertaa peräkkäisesti. Ellipsin tapauksessa voi myös muuttua subjektin luku tai elliptinen subjekti tulla objektista.

Työstä käy ilmi, että on monenlaisia mahdollisuuksia, miten uutisotsikoissa subjektin asemassa olevaan referenttiin viitataan. Esimerkiksi viitattaessa referenttiin erisnimellä ei ole hänen yleinen tunnettuutensa enää tärkein kriteeri. Toisaalta otsikossa voi esiintyä tuntematon nimi, koska se houkuttelee ihmisiä lukemaan, toisaalta voi subjektia koskevaa tarkempaa tietoa ilmaista myös otsikoiden muissa osissa, koska otsikot ovat pitkiä ja moniosaisia. Tässä työssä analysoitavat otsikot ovat keskimääräisesti 11 sanan pituisia ja 43:ssa esiintyy kaksi tai useampia eksplisiittisiä subjekteja. Subjektin ilmaisun vuoksi on usein käytetty juuri yleisnimiä ja määritteitä, jotka voivat antaa subjektista tarkempaa tietoa kun erisnimi, mutta voi myös muuttaa otsikon anonyymisemmaksi ja tehdä siitä enemmän klikkiotsikon tyylinen otsikko, joka ei kerro kaikkia olennaisia asioita sisällöstä. Toisaalta pronomien käyttö vain anaforisesti näyttää, että otsikko ei voi olla myös liian anonyymi ja epäselvä, koska todennäköisesti se ei saisi lukijoiden huomiota. Tästä aiheesta voisi eteenpäin tutkia esimerkiksi,

millaiset ovat eri otsikoissa samaa referenttia koskevat viittausmahdollisuudet (tässä työssä esimerkkinä Trump).

Lähteet

Bell, Allan 1991. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.

Gröhn, Heidi 2002. Ihmiset iltapäivälehdien otsikoissa – *Kielikello* 1/2002. <https://www.kielikello.fi/-/ihmiset-iltapaivalehden-otsikoissa> Luettu 20.05.2018

Hakulinen, Auli ja Karlsson, Fred 1995. *Nykysuomen lauseoppia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. (3. painos)

Hakulinen, Auli ja Laitinen, Lea 2008. Anaforinen nolla. *Kielioppia ja affekteja. Virittäjä* 2/2008. s. 162-185.

Handbook for Journalists of Central and Eastern Europe 1990. Washington: World Press Freedom Committee.

Helasvuo, Marja-Liisa ja Huomo, Tuomas 2010. Mikä subjekti on? *Virittäjä* 2/2010 s. 165-195.

Helasvuo, Marja-Liisa, Marjut Johanson, Sanna-Kaisa Tanskanen 2014. *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

ISK=Iso Suomen kielioppi 2004. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Koponen, Johannes ja Leppänen, Juha 2013. Älä klikkaa tätä otsikkoa. Journalismikritiikin vuosikirja 2013 s. 131-139. <https://digabi.fi/wordpress/wp-content/uploads/2015/10/%C3%84l%C3%A4-klikkaa-t%C3%A4t%C3%A4-otsikkoa-Journalismikritiikin-vuosikirja-2013.pdf> Luettu 14.05.2018.

Kotilainen, Lauri 1990. *Hyvä lehtijuttu – kirjoittajan opas*. Kuopio: Minnapress Oy. (3. painos)

Leppänen, Sini 2016. Näitä asioita et tiennyt klikkiotsikoista – katso uskomattomat tutkimustulokset! *Klikinsäästäjä- sivulla julkaistuissa otsikoissa esiintyvät kielelliset piirteet*. Helsinki: Helsingin Yliopisto. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/163322/Leppanen_Sini_Pro_gradu_2016.pdf?sequence=2 Luettu 20.05.2018.

Mihelson, Helen 2014. *Pealkirja roll lugeja tähelepanu äratamisel Postimees.ee näitel*. Tartu: Tartu Ülikool.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42362/mihelson_helen_ma_2014.pdf Luettu 14.05.2018.

Pullerits, Priit 1997. *Ajakirjanduse põhižanrid*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Tiainen, Outi 1998. Referentin kuljettaminen diskurssissa. *Virittäjä* 4/1998. s. 498-528.

STT. *Hyvä otsikko*. <https://stt.fi/tyylikirja/jutun-kieli-ja-sisalto/hyva-otsikko/>

Vilkuna, Maria 2000. *Suomen lauseopin perusteet*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. (2. korjattu painos)

Subjektid uudiste pealkirjades. Resümee

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas viidatakse ajalehe pealkirjades subjekti positsioonis olevatele referentidele. Uurimismaterjal on kogutud YLE ning Helsingin Sanomate internetiväljaannetest, hõlmates endas 99 pealkirja ning koos ellipsitega 171 subjekti. Subjekti positsioonis esines pealkirjades nii päris- kui ka üldnimesid ning samuti pronoomeneid. Kuigi suurimat osa subjektidest oli kasutatud ilma täienditeta, siis üldiselt esines materjalis nii apositsioone, adjektiivatribuute kui ka genitiivatribuute.

Uurimuse esimeses analüüsipeatükis keskenduti substantiivifraasidele, millega koos täiendeid kasutatud ei ole. Tüüpiliselt esinesid ilma eestäienditeta inimeste, kohtade ja organisatsioonide nimed. Suurim osa pealkirjades kasutatud täienditeta üldnimedest viitavad inimestele, seda näiteks nende ameti või soo kaudu.

Analüüsi osa järgmise kolme alapeatüki eesmärk oli välja selgitada, millal ja missuguseid eestäiendeid ajalehepealkirjades substantiivifraasidega koos kasutatakse. Nii adjektiiv- kui genitiivatribuudiga esines pärisnimi ainult paaril korral. Kõigil kordadel tähistas pärisnimi inimest. Pärisnimedega on kasutatud tüüpiliselt hoopis lisandeid, mis koosnevad kas ainult nimetavas käändes nimisõnast või siis hõlmavad endas ka eestäiendeid. Üldnimedega koos esines nii adjektiiv- kui ka omastavas genitivatribuute. Adjektiivatribuutide puhul tähistas täiend tüüpiliselt referendi iga või rahvust. Genitiivatribuudi korral oli täiendiosa tavaliselt kohanimi ning peasõna tähistas mõnda ametit.

Lisaks pealkirjades esinenud leksikaalsetele substantiivifraasidele uuriti ka subjekti positsioonis olnud pronoomeneid ning ellipseid. Pronoomenite hulk võrreldes päris- ja üldnimedega oli üsna väike. Enim oli kasutatud 3. isiku pronoomenit *hän*. Ellipsid viitasid tavaliselt juba korra mainitud subjekti positsioonis olnud referendile, kuid mõnes pealkirjas esines ka korduvat viitamist.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marta Dolgošev (sünnikuupäev: 20.05.1996)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Uutisotsikkojen subjektit”, mille juhendaja on Tiina Nahkola,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 25.05.2018

Liite 1. Näyte työn aineistosta

Tämä taulukko on esimerkki siitä, miten aineisto on kategorisoitu. Täydellinen aineisto on saatavissa ottaen yhteyttä: dolgosevmarta@gmail.com

Otsikko	Koodi	URL	Subjekti	Subjektin laji	Määritteen laji	Yksi/monta	Erisnimi	Yleisnimi	Adjektiivimäärite	Genetiivimäärite	Nimikemäärite	Pituus	0
Maaailman vanhin panda Basi kuoli	YLE_U_14_9	https://yle.fi/uutiset/3-9831909	Maaailman vanhin panda Basi	erisnimi	nimikemäärite	yksi	eläin	-	-	-	ammatti/status	5	-
Puukkomies hyökkäsi tanskalaisten kimppuun Gabonissa	HS_U_16_12	https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005493335.html	Puukkomies	yleisnimi	-	yksi	-	ammatti/status	-	-	-	5	-
Nuori mies katosi yöllä Silja Serenadelta – Etsinnät merellä lopetettiin tuloksettomina	HS_K_13_11	https://www.hs.fi/kotimaa/art-200000	Nuori mies	yleisnimi	adjektiivimäärite	yksi	-	sukupuoli	ikä	-	-	10	-

		5446928.html											
Mies ampui käsiaseella turkulaisessa ravintolassa – kukaan ei loukkaantunut	YLE_K_16_12	https://yle.fi/uutiset/3-9980851 kukaan	kukaan	pronomini	-	monta	-	-	-	-	-	8	-
Venäjän puolustusministeriö syytti Yhdysvaltoja Isisin auttamisesta – julkaisi todisteena kuvan videopelistä	YLE_U_14_11	https://yle.fi/uutiset/3-9931202	Venäjän puolustusministeriö	yleisnimi	genetiivimääritys	yksi	-	instituutio	-	paikka	-	9	+
Vantaanjoki nousi yli tulvarajan Riihimäellä – vettä pumpattu kerrostalojen kellareista	YLE_K_11_10	https://yle.fi/uutiset/3-9877642	Vantaanjoki	erisnimi	-	yksi	luonnon objekti	-	-	-	-	9	-
Ruotsalaispoliitikko Mona Sahlin: Eurooppalainen ministeri käpälöi	HS_U_13_12	https://www.hs.fi/ulkomaat/art-	Eurooppalainen ministeri	yleisnimi	adjektiivimääritys	monta	-	ammatti/status	kansallisuus	-	-	13	+

yöllä hississä ja loukkaantui, kun tuli torjutuksi		2000005487749.html											
Japanin prinsessa kihlautui taviksen kanssa	YLE_U_4_9	https://yle.fi/uutiset/3-9814062	Japanin prinsessa	yleisnimi	genetiivimääritys	yksi	-	ammatti/status	-	paikka	-	5	-
Asianajaja: Katalonian syrjäytetty aluejohtaja Puigdemont ei aio palata Espanjaan	YLE_U_1_11	https://yle.fi/uutiset/3-9911194	Katalonian syrjäytetty aluejohtaja Puigdemont	erisnimi	nimikemääritys	monta	ihminen	-	-	-	ammatti/status	9	-
Trump lisää pakotteita Pohjois-Koreaa vastaan	YLE_U_2_1_9	https://yle.fi/uutiset/3-9845189	Trump	erisnimi	-	yksi	ihminen	-	-	-	-	5	-
11-vuotias Juli-Amanda on merenneito – "Pyrstö painaa märkänä useamman kilon"	YLE_K_2_5_8	https://yle.fi/uutiset/3-9778541	11-vuotias Juli-Amanda	erisnimi	adjektiivimääritys	monta	ihminen	-	ikä	-	-	9	-

Poliisi tutkii henkirikosta Kemiönsaaressa	HS_K_20_11	https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005456833.html	Poliisi	yleisnimi	-	yksi	-	istituutio	-	-	-	4	-
Ruotsi aikoo kieltää hyppytunnit kouluista – "Ovat yhteydessä lintsaamiseen"	YLE_U_24_9	https://yle.fi/uutiset/3-9848848	Ruotsi	erisnimi	-	yksi	paikka	-	-	-	-	8	+
Venezuelan Maduro määräsi järjestettäväksi kansallisen sotaharjoituksen vastauksena Trumpin uhkailuun	HS_U_15_8	https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005326296.html	Venezuelan Maduro	erisnimi	genetiivimääritys	yksi	ihminen	-	-	paikka	-	9	-
Greenpeacen aktivistit murtautuivat Ranskassa ydinvoimalaan ja	HS_U_12_10	www.hs.fi/ulkomaat/art-	Greenpeace n aktivistit	yleisnimi	genetiivimääritys	-	-	ihminen(t oiminta)	-	organisaatio	-	8	-

ampuivat siellä ilotulitteit		2000005406622.html											
Kiinalainen poliisi Mao Weidong pystyy lankuttamaan yli kahdeksan tuntia putkeen – ja nyt hän kertoo, miten sen tekee	HS_U_25_12	https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005501983.html	hän	pronomini	-	monta	-	-	-	-	-	17	+
Henrika Vikström väsyi synnytyksen jälkeen: "Mietin, miten muilla menee noin hyvin" – uupumus jätti pelkoja toiseen raskauteen	YLE_K_15_10	https://yle.fi/uutiset/3-9868189	Henrika Vikström	erisnimi	-	monta	ihminen	-	-	-	-	16	-
Kielenhuoltaja kannustaa sukupuolittuneiden sanojen uudistamiseen – HS:n lukijat ehdottavat: Suurpappi, jokaisenoikeus, ulosottaja	HS_K_18_9	https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005373187.html	Kielenhuoltaja	yleisnimi	-	monta	-	ammatti/status	-	-	-	11	-
Salaperäinen liikemies	YLE_U_30_11	https://yle.fi/	Salaperäinen liikemies	yleisnimi	adjektiivimääritys	monta	-	ammatti/status	eri ominaisuus	-	-	9	-

paljastaa: Turkin Erdoğan auttoi Irania kiertämään talouspakotteita		uutiset/ 3- 995739 3											
Sri Lanka kieltää muovipussien ja muovisten kertakäyttöastioiden myymisen	YLE_U_1_9	https://yle.fi/uutiset/3-9810649	Sri Lanka	erisnimi	-	yksi	paikka	-	-	-	-	7	-